

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YÖNTEMLERLE İLGİLİ DENEYSEL BİR ARAŞTIRMA

Doç.Dr.Enver Tahir RIZA

Dil Laboratuvarı :

Teyple mikrofonları bir araya getirmekle, yabancı dil öğretiminde dil laboratuvarı, ikinci dünya savaşından sonra ortaya çıkmıştır. Bu araçlar, Amerika'da sınıflara girerek günden güne gelişmeye başlamıştır. Ancak bu gelişme, 1957 yılında Rusların uzaya gönderdikleri Sputnikten sonra hızlandırılmıştır. Çünkü Amerikalılar, bu çok hassas olan konuda Ruslardan geri kalmalarının nedenini eğitimde görmüşlerdir. Bundan dolayı Ruslara ulaşmak amacıyla eğitime çok önem verilmiştir. Önem verme olayı, yabancı dil öğretimini de kapsamıştır. Ülkenin her köşesinde dil laboratuvarları kurarak, 1957 yılında Amerika'da dil laboratuvarı 300 iken, 1961 yılında bu sayı 3000'i aşmıştır. Bu gelişme, günümüze kadar devam etmektedir.

İngiltere'deki durum tamamen değişiktir. Aslında 1961 yılından önce bu ülkede iyi bir dil laboratuvarı bulunmuyordu. Bu yılda ilk olarak bir dil laboratuvarı Görsel Eğitim Araçları Merkezi tarafından Ealing Teknik kollejinde kurulmuştur. Bu laboratuvar, sonraki yıllarda İngiltere'de dil laboratuvarı faaliyetleri için bir merkez halini almıştır.

Apter (1974: 97-101) İngiltere'de dil laboratuvarı gelişimine deyinerek, bu tarihten sonra büyük gelişmeler olduğunu yazar. 1965 yılında Görsel Eğitim Araçları Merkezi tarafından uygulanan bir anketin sonuçlarına göre, İngiltere'de 452 dil laboratuvarından 190'ı ortaokul ve liselerde, 124'ü üniversitelerde, 22'si ise eğitim fakültelerinde bulunmaktaydı. O günden bu yana büyük gelişmeler kaydederek, dil laboratuvarları fazla yayılarak, görsel araçlar laboratuvarlarına girmiştir.

Türkiye'de ise durum, gelişmiş ülkelere farklıdır. Alkan (1984: 159) bu konuya deyinerek dil laboratuvarları Türkiye'de pek fazla yaygın olmamakla beraber, kullanıldığı kurumlarda bu aracı bir çeşit özentisi kabul ederek, dil laboratuvarlarının eğitsel ve kurumsal değeri gerektiği gibi anlaşılmamaktadır.

İlâhiyat Fakültesinde Dil Laboratuvarı :

Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde halen bulunan dil laboratuvarı 1985 yılında kurulup, 1986 yılında kullanıma geçmiştir. Tandberg tipi olan laboratuvar, Norveçli bir şirket tarafından kurulmuştur. Laboratuvar 30 ar kabin kapasiteli olan iki sınıfa yerleştirilmiştir. 1987-1988 öğretim yılı hazırlık sınıfı 6 şubeden oluşmuş, ancak her şubede 30 öğrenciden az olduğu için, laboratuvarların biri öğretim amacına yeterli gelmekte ve kullanılmaktadır.

Laboratuvar, gelişmiş bir tipten olup, öğrenciler konsuldan verilen teybi dinler, tekrarladıkları kelime ve cümleleri yada sorulara verdikleri cevapları tybe alır, daha sonra öğrencilere dinleme imkânı sağlar. Bu sırada, öğretmen öğrencileri birer birer dinleyebilir, yanlışlıkları düzeltmek veya görüşünü belirtmek için herhangi bir öğrenci ile konuşabilir. Laboratuvar, bireysel konuşmaya ek olarak grupta konuşma fırsatı verir. Öğrenciler ise kabinde bulunan bir düğmeye basarak, yardıma gereksinim duyduklarını bildirir, konsolda ışık gören öğretmen de onlara yardım elini uzatır.

Laboratuvarda öğrencileri gruplara bölerek değişik konular öğretilir. Buna ek olarak teyp kayıtları yapılır. Ayrıca laboratuvar, görsel araçlarla bağlantı kurmayı sağlar. Bazı araçlar eksik olduğundan, halen son imkânlardan yararlanılmamaktadır.

Dil Laboratuvarında Arapça Öğretimi :

Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi hazırlık sınıfı programında temel ders olarak Arapça ve Kur'an-ı Kerim bulunmaktadır. Haftada 24 saat Arapça okutulmakta ve 4 bölümden oluşmaktadır ki bunlar da: Nahiv: 8 saat; Sarf: 5 saat; Metin: 7 saat ve Laboratuvar: 4 saattir.

Laboratuvar bölümünde ilk dönemde Ümmü'l-Kura Üniversitesi Arapça Dili Enstitüsü Araştırma ve Program Birimi tarafından hazırlanmış olan "Arap olmayanlara Arapça öğretimi: Temel Kitap, Birinci Cilt" adındaki kitap okutulmaktadır. Şeritler aynı enstitü tarafından hazırlanmıştır. İkinci dönemde ise Fuat Mecelli ve M.Mansur tarafından hazırlanmış olan "Arapçada Dersler" adındaki kitap okutulmaktadır. Şeritler ise BBC de çalışan bir grup tarafından kaydedilmiştir. Şeritler çoğunlukla adı geçen kitaplara göre kaydedilmiştir.

İdari yönetmenliğe göre, laboratuvar saatleri 2'şer saat olmak üzere 2 güne bölünmektedir. Ayrıca iki saatin birincisi kuramsal, ikincisi ise pratiğe ayrılmıştır. Öğrenciler, bu iki saatten birincisini

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ...

normal bir sınıfta, ikincisini ise laboratuvarında görmektedirler. Başka bir ifadeyle, birinci saat ikinci saat için hazırlık kabul edilmektedir. İkinci saatte öğrenciler laboratuvara götürülüp, teyp şeridini dinler, bazı kelime veya cümleleri tekrarlar, şeritte sorulan soruları cevaplandırır, sonra da kendi şeritlerine yaptıkları kayıtları dinlerler.

Araştırmanın Problemi :

Görüldüğüne göre, typler ve dil laboratuvarları kendilerini öğretime empoze eden araçlardan olup, etkinliklerini ve uygun olan yönlerini öğrenmeden sınıflara girmişlerdir. Bu araçların değerlendirilmesi, daha sonra ikinci aşamada araştırma ve incelemelerle yapılmıştır. Bu araştırma ve incelemeler, son yıllarda çoğalmasına rağmen, bu alanda kesin bir sonuç verecek derecede değildir.

Her eğitim teknolojisi ilk görüldüğünde bazıları tarafından fazlaca teşvik görmüştür. Belki de onun için propoganda bile yapmışlardır. Buna karşılık, bu araçlar başka bir grup tarafından olumsuz tepki göstererek, onun önemini düşürerek, kullanılmasına engel olmağa çalışmışlardır. Ancak, en doğru olan tutum, bu teknolojilerin uygun olan yönlerini ve yararlarını tam olarak belirten araştırma ve incelemelere dayanan tutumdur.

Teyp ve dil laboratuvarları yerli veya yabancı dil öğretiminin problemlerini çözen tek bir çözüm değildir. Bu açıdan bakıldığı zaman, onlardan fazla beklentiler beklenilmez, bu araçların yararları daha objektif bir şekilde araştırılır. MecKenzie ve arkadaşları (1970: 55) dil laboratuvarlarına karşı olan eleştirileri tartışarak, bunlar belli dillerin öğretiminde, belli bir miktar, belli öğrenciler için, belli hedefleri, belli durumlarda sağlamağa uygun olan araçlardır diye söylemektedirler.

Page ve Kitching (1979: 45) teyp ve dil laboratuvarı ile ilgili olan bir kaç araştırmayı inceledikten sonra, aşağıdaki sonuçlara varmışlardır:

a- Bu alanda yapılan araştırma ve incelemeler az olmasına rağmen, son yıllarda özellikle dil laboratuvarı ile ilgili olanları çoğalmaktadır.

b- Öğrenciler, yalnız teyp şeritlerini sevmemekle beraber, bu tepki geçici olabilir, belki de yeni araçlara alıştıktan sonra değişebilir.

c- Dil laboratuvarları, öğrencilerin güdülerini yükseltmekte yardımcı olabilirler. Ancak söylemeğe değer bir nokta var ki, dil laboratu-

varının kapsadığı bir çok durum bulunmaktadır.

d- Teypler, başka eğitim araçları gibi, öğretmen bulunmadığı takdirde dersi tekrar etmekte, öğrencilerin zamanlarını değerlendirme imkânları sağlamaktadır.

e- Özellikle c maddesinde belirtilen durumlarla ilgili bu alan, araştırmalara açık olan bir alandır.

İdari yönetmenlik, okutulan kitaplar, teyp şeritleri, İlahiyat Fakültesinde dil laboratuvarının kullanılış yöntemi ve dil laboratuvarının kullanırken öğrencilerin gösterdiği tepkiler, araştırmacının zihninde, dil laboratuvarının en uygun bir şekilde kullanılışı hakkında bir kaç soru uyandırdı. İşte bu soruların bazılarını cevaplandırmak için, bu deneysel araştırmanın planı çizilmiştir.

Araştırmanın Hipotezleri :

Bu araştırmada, aşağıdaki hipotezlerin doğru olup olmadığı araştırılmaktadır:

a- Çeşitli öğretim yöntemleri ile öğretilen öğrenci gruplarının başarıları değişir.

b- Dil laboratuvarı yöntemi ile öğretilen öğrenciler, klâsik ders yöntemi ile öğretilen öğrencilerden daha başarılı olurlar.

c- Dil laboratuvarı, arkasından da klâsik ders yöntemleri ile öğretilen öğrenciler; klâsik ders, arkasından dil laboratuvar yöntemleri ile öğretilen öğrencilerden daha başarılı olurlar.

d- Sınıfta teyp şeritini dinleyen öğrenciler, dil laboratuvarı yöntemi ile öğretilen öğrencilerden daha fazla başarı gösteremezler.

e- Sınıfta teyp şeritini dinleyen öğrenciler, klâsik yöntemle öğretilen öğrencilerden daha üstün başarı sağlarlar.

Araştırmanın Sınırları :

Bu araştırma için aşağıdaki sınırlar çizilmiştir:

a- Deney, sadece Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerini kapsamaktadır.

b- Deney, yapısı itibariyle, hazırlık sınıfı A, D,E ve F şubeleri öğrencilerini kapsamaktadır. B şubesi öğrencilerinin normal lise mezunu oluşu, C şubesi öğrencilerinin araştırmacı tarafından okutulmaması nedeniyle, bu şubeler deneye dahil edilmemişlerdir.

ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR :

Daha önce yapılan teyp ve dil laboratuvarı ile ilgili olan araştırmaları iki kategoride sınıflandırmak mümkündür:

a- Teyp ile İlgili Olan Araştırmalar :

Görülüyor ki, teyp'in kısmen veya tamamen öğretmenin yerini alması ile ilgili ya da bir konuda uzman olan kimselerin tecrübelerinden teyp ile yararlanmak maksadıyla çaba harcanarak araştırmalar yapılmaktadır. Adeta bu yöntem, klâsik ders yöntemi ile mukayese edilerek, bu araçların öğretmenler kadar yararlı olup olmadığı ele alınmaktadır.

Bu alanda yapılan Davies'in (1971: 119-120) aktardığı Pickrel ve arkadaşlarının (1958) yaptığı deney, bunlara bir örnektir. Araştırmacılar, bu deneyde uzman olan bir kişinin hazırladığı teyp şerit'i, uzmanın kendisi ve eğitim fakültesi öğrencileri tarafından kullanılmıştır. Bu deneyin sonuçlarına göre, uzmanın ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğrettikleri öğrenciler İspanyolca'yı aynı seviyede öğrenmişlerdir.

Menne ve arkadaşları (1969: 42-43) Popham'ın (1961,1964) iki mustakil deneyde Üniversite ve yüksek lisans öğrencilerini ele aldığını yazarlar. Öğrenciler, teyp şeritini büyük bir sınıfta dinledikten sonra, dinlediklerini tartışmak amacıyla küçük gruplara ayrılırlar. Deneylerde öğrencilerin başarıları, klâsik ders yöntemiyle öğretilen öğrencilerin başarılarından farksız sonuçlar verdiği görülmüştür.

Page ve Kitching (1979: 17-18) Snyder ve arkadaşlarının (1968) deneyini aktarırlar. Bu deneyin sonucu, yukarıda adı geçen deneyler sonucunu destekliyerek, Psikolojiye Giriş dersinde öğrenciler, teyp şeritinden klâsik ders yöntemi kadar öğrenmişlerdir.

Menne ve arkadaşları (1969) yaptıkları deneyde Psikolojiye Giriş dersinde öğrencilerin, ya klâsik ders ya da aynı dersi teyp şeritinden dinlemeyi seçmekte özgür bıraktılar. Birinci dönemde 143, ikinci dönemde ise 138 öğrenci teyp şeriti yöntemini seçtiler. Birinci dönemde geri kalan 181, ikinci dönemde ise 174 öğrenci kontrol gruplarını temsil ederek klâsik ders yöntemiyle ders okudular. İki dönem süren bu deneyin sonucu, deneysel gruba kontrol grup arasında anlamlı düzeyde bir fark göstermemişse de, ikinci dönemde deneysel grubu yararına fark kaydetmiştir. Araştırmacılar, sonucu tartışarak öğrenciler, kendi istekleriyle deneysel grubu seçmişlerdir. Acaba bu gruba girmek empoze edilseydi, deney nasıl bir sonuç verirdi? diye sormaktadırlar.

Campeau (1972: 20) Stuck ve Manatt'ın (1970) yaptıkları deneyi aktarır. Araştırmacılar, klasik ders yöntemi ile teyp şeriti yöntemi arasında karşılaştırma yaparak, Iowa Üniversitesi, Eğitim Fakültesindeki 219 öğrenciyi rastgele örnekleme yöntemi ile ikiye ayırırlar. Deneysel grup öğrencileri, bir hafta içinde okul yasaları kavramları ödevlerini hazırladıktan sonra, ödevler bireysel olarak kabinlerde öğrencilere teyp şeriti ile dinletilmiştir. Her öğrenci lise müdürü rolünü oynayarak problemlere çözüm bulmak görevini üstlenmiştir. Öğrencilere ön ve son testler verilerek, bu deneyin sonucu, deneysel grubunun kontrol grubundan daha başarılı olduklarını göstermiştir.

Beard ve arkadaşları (1979: 45), Bligh'in (1970) ve (1974) iki deneyini aktarırlar. Teyp şeritini dinleyen öğrenciler, zamanın yarısını kullanmış olmalarına rağmen, klâsik ders yöntemiyle öğretilen öğrenciler kadar başarı gösterebilmişlerdir. Deneysel grubu, düşünmeyi gerektiren çoktan seçmeli tipi sorularda, kontrol grubundan daha fazla başarı göstermişlerdir.

Page ve Kitching (1979: 17), Eagle'in (1975) yaptığı araştırmayı aktarırken Tıp Fakültesi öğrencileri arasında teybin yaygın bir şekilde kullanıldığını yazarlar.

Yukarıda deyindiğimiz yedi deneyde teyp, üniversite seviyesinde kullanıldığı takdirde, öğrenciler klâsik ders yöntemi kadar ya da daha fazla başarı gösterirler.

b- Dil Laboratuvarı İle İlgili Olan Araştırmalar :

Dil Laboratuvarının etkinliğini ve başka yöntemlerle karşılaştırmasını yapan birkaç araştırma bulunmaktadır.

Davies (1971: 119-120), Antioch (1960) ve Lorge'in (1960) araştırmalarını aktarır. Birinci araştırmacı, "öğrencilerin başarısında anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen, öğrencilerin dil laboratuvarına gösterdikleri tutum başka yöntemlere göre daha olumlu olmuştur," diye yazar. İkinci araştırmacı, dil laboratuvarının yararına sonuçlar kaydetmiştir. Fransızca'yı dil laboratuvarında öğrenen lise öğrencileri, konuşurken daha akıcı bir şekilde ve kelimeleri, dil laboratuvarını kullanmayan arkadaşlarından daha iyi teleffuz ettikleri görülmüştür.

Page ve Kitching (1979: 17), Keatingin (1963) Amerikada yaptığı araştırmayı aktarırlar. Dil laboratuvarı yöntemiyle öğretilen öğrenciler, klâsik yöntemle öğretilen arkadaşlarından daha fazla anlamlı başarı göstermemişlerdir. Araştırmacı, dil laboratuvarının, deneyde ele alınan lise öğrencilerinden daha yaşlı, New York şehrindeki lise-

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ...

lerden baskısı daha az olan şehirlerdeki öğrenciler için daha fazla yararlı olduğuna inanır.

Page ve Kitching (1979: 17), aktardıkları yazıda, Forrester (1968) Keating'in araştırma anketinde eksiklik olduğunu ve dil laboratuvarı hakkında bilgi toplayan heyeti eleştirir. Dil laboratuvarında kullanılan araçların arasındaki fark onların kullanım yöntemi, bu araçların etkinliğini incelerken dikkate alınmaları gerektiğini yazar. Bir sınıfta 30 öğrenci için kullanılan normal bir teyp, belki de 30 kabinli dil laboratuvarındaki yüksek kaliteli, karmaşık teknikli bir teypten daha yararlı olabildiğini önerir. Başka araçlara olduğu gibi, öğrencilerin bu araçlara da gösterdiği tepkilerin incelenmesi gerektiğini söyler. Bu tepkiler, çok önemli olup, araçların gelişmesini kontrol ederken, araştırma için iyi bir alan olduğunu kaydeder.

Ayrıca, Page ve Kitching (1979: 16-17) Freedman'ın (1969) deneyini aktarır. Bu deneyin sonucu, Reading Üniversitesi öğrencileri, dil laboratuvarında Fransızca masdarları isim olarak kullanırken, normal ders yöntemiyle öğretilen öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmüştür. Araştırmacı: "Dil laboratuvarının iyi bir şekilde kullanıldığı takdirde, yararlı araç olabilir. Dil laboratuvarının kullanımında önemli olan nokta, yabancı dili öğrenen öğrencilerin tutumudur. Öğrencilerde olumlu tutum yaratılır ise, yabancı dili laboratuvar yoluyla öğrenmeği güdülenirler", sonucuna varmıştır.

Farrington (1978: 446-458), dil laboratuvarı ile ilgili bireysel çalışma ve mustakil kişisel yöntemler hakkında bir kaç araştırmayı aktarır. Ingram ve arkadaşları (1970) ile Jalling (1972) ve Ross'un (1975) araştırmaları, bu çalışmalara bir örnektir. Jalling (1972), İsveç'te yaptığı bir araştırmada, teybi dil laboratuvarında bireysel yöntem ile kullanırken, etkili olduğunu niteler. Gelecekteki dil laboratuvarı, "bilgisayar kontrolü altında bir çok araçlarla donatılır" sonucuna varır. Ayrıca, bu hususta Fujimura, "bilgisayar kontrolü altında teyplerle donatılmış dil laboratuvarı, dil öğretiminde dallara ayrılan programlı öğretimin kullanımına yol açar." diye yazmaktadır.

Adı geçen araştırmaları sunduktan sonra, Farrington, (1978), dil laboratuvarları, özellikle Üniversitede ileri sınıflarda yada yaşlı öğrenciler için uygun bir araçtır." sonucuna varmaktadır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ :

Deneysel Düzenek :

Örnek öğrenci sayısını yükseltmek ve grupları birbiriyle deği-

tirmek imkânını sağlamak amacıyla, bu araştırmada iki eşit deney düzenlenmiştir. Deneyler, her defasında aynı gruplar üzerine değişik bir yöntemle uygulanmıştır. İki deney de dört grup öğrenci kapsıyarak, üç grup deneysel, dördüncüsü ise kontrol grubu temsil etmiştir.

Her deney, her grup için iki saat, birer saat da ek olarak ön ve sontestlere ayrılmıştır. Böylece, iki deney, toplam olarak 32 saat sürmüştür. Her defasında yapılan işlemleri şöyle açıklayabiliriz:

a- Birinci Deney :

Birinci Deney, 1987-1988 öğretim yılı ikinci dönemin ilk haftasında yapılmıştır. Öğrencilere, ilk saat öntest, ikinci ve üçüncü saatlerde deney, dördüncü saatte ise sontest uygulanmıştır.

Birinci deneysel gruba, deneyin ilk saatinde klâsik ders yöntemi ile hikâye anlatıldı. Öğrenciler, ikinci saatte dil laboratuvarına götürülerek, aynı hikâye, orada da anlatıldı.

İkinci deneysel grup, deneyin ilk saatinde hikâyeyi dil laboratuvarı, ikinci saatte aynı hikâyeyi klâsik ders yöntemleri ile öğrendiler.

Üçüncü deneysel grup, deneyin ilk saatinde aynı hikâyeyi sınıfta teyp şeritinden dinlediler. İkinci saatte bu hikâyeyi klâsik ders yöntemi ile öğrendiler.

Kontrol grup ise, aynı hikâyeyi her iki saatte klâsik ders yöntemi ile öğrendiler.

b- İkinci Deney :

İkinci deney ise, 1987-1988 öğretim yılı ikinci dönemin ikinci haftasında yapılmıştır. Birinci deneyin dört grubuna, ikinci deneyde değişik yöntemler uygulanmıştır.

Birinci deneydeki ilk deneysel grup, bu defa kontrol grubunun yerini almıştır. Önceki kontrol grubu, bu defa ikinci deneysel grubun yerini almıştır. Önceki deneyde ikinci deneysel grup, bu defa üçüncü deneysel grubun yerini almıştır. Önceki üçüncü deneysel grup ise, bu defa birinci deneysel grubun yerini almıştır. Grupların iki deneydeki yerleri ayrıntılı olarak tablo 1 de gösterilmiştir:

Tablo (1): Araştırmada Kullanılan Deneysel Düzenek

Grup	Şubelerin Deneylere Göre Bölümü		Saat	
	Birinci	İkinci	Birinci	İkinci
Birinci Deneysel	A	F	Klâsik Ders	Lab.
İkinci Deneysel	D	E	Lab.	Klâsik Ders
Üçüncü Deneysel	F	D	Teyp	Klâsik Ders
Kontrol	E	A	Klâsik Ders	Klâsik Ders

Araştırma Denekleri :

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı, 1987-1988 öğretim yılında normal lise ve İmam-Hatip Liselerinden alınan 119 öğrenciyi kapsamakta idi. Normal liseden gelen öğrenciler bir şubede, diğerleri ise rastgele yöntemi ile beş şubeye yerleştirilmişlerdi. Bir şubede 3 kız öğrenci bulunmaktaydı.

Denek grupta yerini koruyabilmesi için öğrencinin öntest, deney ve sontest saatlerinde bulunması şartı konulmuştur. Bu saatlerden herhangi birine katılmayan öğrenci, deneyin dışında kalmıştır. Bu deneye katılan öğrencilerin sayısı ve oranı tablo 2 de görülmektedir:

Tablo (2): İki Deneyde Öğrenci Denekleri

Şube	Öğrenci Sayısı	Birinci Deneye Katılan Öğrenciler	%	İkinci Deneye Katılan Öğrenciler	%
A	21	11	52	14	67
D	19	16	84	16	84
E	21	12	57	17	81
F	17	15	88	16	94
Toplam	78	54	69	63	91

Kullanılan deneysel yöntemlere göre ise, araştırmanın öğrenci denekleri tablo 3 te görülmektedir:

Tablo(3): Deneysel Yöntemlere Göre Öğrenci Denekleri

Yöntem	Katılan Şube	Toplam Öğrenci Sayısı	Deneeye Katılan %
Klâsik Ders + Lab.	A + F	38	27 71
Lab. + Klâsik Ders	D + E	40	33 83
Teyp + Klâsik Ders	F + D	36	31 86
Klâsik Ders +			
Klâsik Ders	E + A	42	26 62
Toplam		156	116 74

Ders Konusu :

Öğrencilerin dikkat ve ilgilerini çekmek amacıyla, Arapça dersinde okutulmayan hikâyeler, bu deneylerde ders konusu olarak seçildi. Araştırmacının yazdığı 10 eğitsel seriden 3'ü bu amaca uygun görülmüştür.

"İyilik İçin Yardımlaşmak" adındaki hikâyeye, serinin hazırlık sınıfı öğrencilerinin seviyesinde olduğunu anlamak amacıyla kullanılmıştır. Bu hikâyeye A ve F şubeleri öğrencilerine deneyden bir kaç hafta önce klâsik yöntemle verildi. Hikâyeyi tartışıp sonundaki soruları cevaplandırırken, araştırmacı serinin öğrencilerin seviyesinde olduğu kanaatine vardı.

"İyilik İçin Yardımlaşmak" hikâyesinin temel amacı, öğrencilere genel menfaati sağlayan yardımlaşmayı öğretmektir. Hikâyeye, son hasat günlerini yaşayan bir çiftçi ve ailesini ele almaktadır. Aile, ürünle ilgili birçok ümitlerle yaşamaktadır. Hikâyeye kahramanının amcası oğlu ile başka bir kişi arasında kavga çıkmaktadır. Kahraman, köyde akrabaya yardım etmek âdet olduğu halde, araya girerek kavgayı durdurmaktadır. Bu arada ekinlerde çıkan yangın, yapılan kavga unutulularak, köylüler tarafından söndürülmektedir.

Hikâyeye ile ilgili 50 den fazla kelimenin anlamları Arapça ve Türkçe verilmiştir. Daha sonra da hikâyede çoktan seçmeli ve boşlukları doldurma tipli 10 ar maddeli iki test, ayrıca soruların cevapları da başka bir sayfada verilmiştir.

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ...

Birinci deneyde, "Emin İşçi" adındaki hikâyeye kullanılmıştır. Bu hikâyenin temel amacı öğrencilere, emanetin ne olduğunu öğretmektir. Hikâyeye, tek oğlu hasta olup, yoksul olduğundan tedavisini yapamayan bir işçiyi ele alıyor. Bir binanın yapımında çalışan bu adam, taşlar arasında içinde büyük miktarda para bulunan bir çantayı bulmaktadır. Konuyu hanımıyla tartıştıktan sonra, bu çantayı polise teslim etmektedir. Gecenin geç saatlerinde ise, çanta sahibi, parayı bulanı ziyaret ederek, ona iyi bir mükafat vermektedir.

Geçen hikâyede olduğu gibi, bu hikâyenin sonunda da 50 den fazla kelimenin Arapça ve Türkçe anlamları verilmiştir. Ayrıca, çoktan seçmeli ve boşlukları doldurma tipinden 10 ar maddeli iki test ve bunların cevapları verilmiştir.

ikinci deneyde, "Çalışkan Oduncu" adındaki hikâyeye kullanılmıştır. Bu hikâyenin temel amacı öğrencilere, çalışkanlığı sevdirmek olmuştur. Hikâyeye, yakın bir ormandan odun toplayan bir yoksul oduncu ve ailesini ele almaktadır. Oduncu, yoksulluğuna rağmen, dürüst, çalışkan, eşini ve oğlunu çok seven bir kişidir. Çalışkanlığı babadan öğrenen oğlan, yüksek bir puanla liseden mezun olur. Oğlan, öğretmen olmak istemesine rağmen, baba onu tıp fakültesine girmeğe teşvik eder. Yıllar geçer, oğlan fakülteden mezun olur, bir kız arkadaşını sever. İkisi de yardımlaşarak ana ve bahasını rahata kavuşturur, evlerini bir muayenehaneye çevirerek, yoksul olan kimseleri bedava tedavi etmeğe başlarlar.

Diğer iki hikâyede olduğu gibi, bu hikâyede de 50 den fazla kelimenin anlamları, çoktan seçmeli ve boşlukları doldurma tipinden 10 ar maddeli iki test ve cevapları verilmektedir.

Hikâyelerin Teyp Şeritine Kaydı:

Her hikâyeye, kelimelerin Arapça ve Türkçe anlamları, çoktan seçmeli ve boşluk doldurmalı iki test, teyp şeritine kayıt edildi. Teyp kaydının değişik yönlerinin süreleri tablo 4 te görülmektedir:

Tablo(4): Hikayelerin Teyp Şeritine Kayıt Süreleri

Teyp Kaydı	Süre (Dakika Olarak)	
	1. Hikaye	2. Hikaye
Hikaye Okunuşu	12	14
Kelimelerin Anlamları	6	7
Testler	8	7
Toplam	26	28

Hikâyelerin değişik yönleri, ayrıntılı olarak aşağıdaki yöntemle teyp şeritine kaydedilmiştir.

a- Her hikâye, açık bir sesle araştırmacı tarafından okundu. Hikâyede geçen diyalog gerektiği yerlerde bir bayan tarafından okundu.* Bu da hikâyenin birkaç yerinde yapıldı.

b- Kelimeler ve Türkçe anlamları araştırmacı tarafından, Arapça anlamları ise bayan tarafından kaydedildi.

c- Çoktan seçmeli ve boşluk doldurmalı sorular, araştırmacı tarafından banda alındı. Öğrenciye cevaplandırma fırsatını vermek için, bir ara boş bırakıldıktan sonra, cevaplar bayan tarafından kaydedildi.

Dil Laboratuvarının Rolü :

Aşağıda ayrıntıları belirtildiği gibi, çeşitli yönleriyle dil laboratuvarının rolünü, göstermek için şunlar yapılmıştır :

1- Teyp Şeritinden Yapılan Metin Kaydını Dinlemek :

Bu bölüm, hikâyenin muhtevası, içinde geçen kelime ve cümlelerin anlamlarını öğretmeyi amaçlamaktadır. Hikâye, apaçık bir şekilde okunurken, öğrenciler onu dikkatle dinlediler.

2- Yeni Kelimeleri Tekrarlamak :

Öğrenciler, hikâyenin sonundaki yeni kelimeleri, Arapça ve Türkçe anlamlarını dinledikten sonra, tekrarladılar. Bu bölümün amacı, bir taraftan öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmek, diğer taraftan ise hikâyede geçen yeni kelimelerin anlamlarını anlatmaktır.

3- Öğrencilerin Soruları Cevaplandırmaları :

Hikâye ile ilgili sorular sorulduktan sonra, yeterli derecede ara verilip öğrencilere cevaplandırma fırsatı tanındı. Çoktan seçmeli ve boşluk doldurma tipi olan sorular, öğrenciler tarafından cevaplandırıldı.

4- Doğru Cevapları Pekiştirmek:

Ara verildikten sonra, öğrencilere doğru cevaplar, kendi cevapları ile karşılaştırıp, öğrencilerin doğru olan cevapları pekiştirmek amacıyla yapılmıştır.

5- Öğrencilerin Kendilerini Değerlendirmeleri :

Öğrencilere, teyp şeritini tekrar dinleme fırsatı verildi. Bundan

---

*Tüm okumalar, Dr.Amal Al-Makzoumi tarafından yapılmıştır.

amaç, öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmeleri idi.

6- Öğretmenin Öğrencileri Dinlemesi :

Öğretmen, öğrencilerin iyi bir şekilde laboratuvarından yararlandıklarını öğrenmek amacıyla, onları birer birer dinledi.

7- Öğretmenin Öğrencileri Değerlendirmesi :

Öğrencinin yanlış teleffuz ya da yanlış cevap verdiği takdirde veya gereken her hangi bir durumda öğretmen, araya girip bireysel bir şekilde diğerini rahatsız etmeden, öğrencinin yanlışlarını düzeltti.

8 - Grup Rehberliği :

Öğretmen, öğrencilere grup halinde başlangıçta ve hikâyenin her bölümünde ne yapacaklarını bildirerek, okunan hikâye, kelimeler ve soruların sayfalarını belirtti.

9- Kişisel İsteklerin Karşılanması :

Öğretmen, öğrencilerin kişisel gereksinimlerini karşılayarak, anlamadıkları kelime veya cümleleri açıkladı.

Testler :

Her hikâye için, öğrencilerin başarılarını ölçmek amacıyla bir test uygulandı. Testler, aynı tipten düzenlenerek, değerlendirme yönünden kapsamlı ve objektifliği sağlamak için, objektif tipi sorulardan hazırlandı. Her test aşağıdaki tip soruları kapsamaktadır:

a- Kelimelerin Anlamları Sorusu :

Bu soru, eşleştirme tipinden hazırlandı. 20 maddeli olan bu soru, hikâyede geçen 20 kelimeyi kapsadı. Aynı çeşit kelimeleri kapsamak amacıyla, yalnız mâzî fiiller kullanıldı. Birinci sütunda 20, ikinci sütunda ise eş anlamlıları olan 20 fiil ile ilgili olmayan 3 de fiil eklendi.

Öğrencilerden, eş anlamlıların numarası kelimelerin önüne yazılması istendi.

b- Uygun Kelimleri Uygun Boşluğa Yerleştirmek :

Bu soru, boşluk doldurma tipinden hazırlanıp, 15 maddeyi kapsadı. Her hikâyeden bir parça seçilerek 15 kelime çıkarılıp, ön tarafta yerleştirildi. Her cümlede bir kelime olmak şartıyla boşluk, cümlenin sonunda veya sonuna doğru olan bir yere yerleştirildi.

c- Kelimelerin Harekesini Koymak :

Hikâyeden bir başka parça seçilerek harekesiz yazıldı. 15 kelimenin altı çizilerek, öğrencilerden hareke konulması istendi.

d- Kelimelerin Türkçe Anlamları :

Bu soru, dört seçenekli olan çoktan seçmeli tipi ve 15 madde halinde hazırlandı. Hikâyede geçen kelimelerin Türkçe anlamları yazılarak öğrencilerden, doğru olan seçeneğin altını çizmeleri istendi.

e- Boşluk Doldurma :

Bu soru, hikâyede geçen olaylarla ilgili olan 15 maddeli boşluk doldurma tipinde hazırlandı. Maddeler, soru ya da olumlu cümle şeklinde, boşluklar da sonda verildi. Öğrencilerden hikâye ile ilgili uygun bir kelimeyi boşluğa yerleştirmeleri istendi.

Testlerin Puanlaması :

Eşanlımlı, kelimeleri uygun boşluğa yerleştirme, harekeleme, kelimelerin Türkçe anlamları ve boşlukları doldurma tiplerinden olan maddelerin her birine değerleri karşılığı birer puan verildi. Eşanlımlı sorusuna 20, kelimeleri uygun boşluğa yerleştirme, harekeleme, kelimelerin Türkçe anlamları ve boşlukları doldurma sorularının her birine de 15 er puan verildi. Toplam puanlama 80 üzerinden olmuştur. Testlerin ayrıntılı puanlaması tablo 5'te verilmektedir:

Tablo (5): Testlerin Puanlaması

Sorular	Madde Sayısı	Puan
1- Eşanlımlı	20	20
2- Kelimeleri Uygun Boşluklara Yerleştirme	15	15
3- Harekeleri Koyma	15	15
4- Kelimelerin Türkçe Anlamları	15	15
5- Boşlukları Doldurma	15	15
Toplam	80	80

ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Her şeyden önce, öntestlerin sonuçları analiz edilerek, bu deneyde ele alınan öğrenci gruplarının birbirlerine eşit olmaları arandı. Bu amacı sağlamak için, değişkenlik çözümlemesi yöntemi kullanıldı. Buna göre sonuç, F değerinde her hangi bir anlamlı seviyede fark göstermemiştir. Öntestlere yapılan ayrıntılı değişkenlik çözümlemesi sonuçları tablo 6 da verilmektedir.

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ...

Tablo (6): Öntestlere Yapılan Değişkenlik Çözümlemesi

Değişkenlik Kaynağı	Karelerin Toplamı	Bağımsızlık Sayısı	Değişkenlik Değeri	F Değeri	İstatistik Anlamlılık
Gruplar Arasında	97.612	3	32.537	0.631	Anlamlı Değil
Gruplar İçinde	5829.534	113	51.589		
Toplam	5927.146	116			

Böylece, bu deneyde ele alınan grupların, iki hikâye ile ilgili değişik yaşantıları bulunmamaktadır. Dolayısıyla, sontestlerin sonuçlarının analizine geçmek mümkün olmaktadır.

Sontestlerin sonuçları, önce geçen hipotezlere göre ele alınmıştır.

1- Değişik Yöntemlere Göre Denek Grupların Başarıları :

Bu araştırmanın birinci hipotezi, çeşitli öğretim yöntemleri ile öğretilen öğrenci gruplarının başarıları değişir diye belirlenmişti. Bu deneyde ele alınan dört grup arasındaki farkı bulmak için değişkenlik çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu hususta, yönseme bulunmasına rağmen, fark anlamlı seviyeye ulaşamamıştır. Böylece bu araştırmanın birinci hipotezi gerçekleşmemiştir. Sontestlerdeki değişkenlik çözümlemesinin ayrıntılı sonucu tablo 7 de görülmektedir.

Tablo(7): Sontestlerdeki Değişkenlik Çözümlemesinin Sonucu

Değişkenlik Kaynağı	Karelerin Toplamı	Bağımsızlık Sayısı	Değişkenlik Değeri	F Değeri	İstatistik Anlamlılık
Gruplar Arasında	755.290	3	251.763	1.605	Anlamlı Değil
Gruplar İçinde	17719.982	113	156.814		
Toplam	18475.231	116			

2- Dil Laboratuvarı ile Klâsik Ders Yöntemleri Arasında Karşılaştırma :

Bu araştırmanın ikinci hipotezi, dil laboratuvarı yöntemi ile öğretilen öğrenciler, klâsik ders yöntemi ile öğretilen öğrencilerden daha başarılı olurlar diye belirlenmişti. Klâsik ders yöntemi ile öğretilen kontrol grup ile dil laboratuvarı yöntemi ile öğretilen iki deneysel grubun başarısı birlikte ve teker teker test yöntemi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Her üç karşılaştırmada da anlamlı fark bulunmamış-

tır. Böylece, bu araştırmanın ikinci hipotezi de gerçekleşmemiştir. Karşılaştırmalar, ayrıntılı olarak tablo 8 ve 9 da görülmektedir :

Tablo (8): Laboratuvar ve Klâsik Yöntemlerle Öğretilen Grupların Başarılarının Ortalama ve Standart Sapmaları

Yöntem	Öğrenci Sayısı	Ortalama	Standart Sapma
1- Klâsik Ders + Lab.	27	46.59	11.71
2- Lab. + Klâsik Ders	33	40.27	11.22
3- 1 ve 2	60	43.12	11.78
4- Klâsik Ders + Klâsik Ders	26	43.19	12.29

Tablo (9): Laboratuvar ve Klâsik Yöntemler Arasında Karşılaştırma

Karşılaştırma	T Değeri	İstatistik Anlamlılık
1 ve 4	1.012	Anlamlı Değil
2 ve 4	0.935	Anlamlı Değil
3 ve 4	0.025	Anlamlı Değil

3- Dil Laboratuvarı Yöntemleri :

Bu araştırmanın üçüncü hipotezi, dil laboratuvarı, arkasından da klâsik ders yöntemleri ile öğretilen öğrenciler; klâsik ders arkasından dil laboratuvarı yöntemleri ile öğretilen öğrencilerden daha başarılı olurlar diye belirlenmişti. İki grubun başarısı arasındaki farkın istatistik anlamlılığı test yöntemi ile karşılaştırıldı. Bu karşılaştırma sonucu gruplar arasındaki fark 0.05 seviyesinde olmakla birlikte, hipotezin tam tersi görülmüştür. Böylece, bu araştırmanın üçüncü hipotezi de gerçekleşmemiştir. Klâsik ders, arkasından dil laboratuvarı yöntemleri ile öğretilen öğrenciler; dil laboratuvarı, arkasından da klâsik ders yöntemleri ile öğretilen öğrencilerden daha başarılı oldukları sonucuna varılmıştır. Karşılaştırma, ayrıntılarıyla tablo 10 da görülmektedir:

Tablo (10) : İki Laboratuvar Yöntemiyle Öğretilen

Öğrencilerin Başarılarının Karşılaştırılması

Yöntem	Öğrenci Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	T Değeri	İstatistik Anlamlılık
Lab. + Klâsik Ders	33	40.27	11.22	2.039	0.05
Klâsik Ders + Lab.	27	46.59	11.71		

4- Teyp ve Dil Laboratuvarı Yöntemleri :

Bu araştırmanın dördüncü hipotezi, sınıfta teyp şeritini dinleyen öğrenciler, dil laboratuvarı yöntemi ile öğretilen öğrencilerden daha fazla başarı gösteremezler diye belirlenmişti. Teyp yöntemi ile öğretilen grup ve dil laboratuvarı ile öğretilen iki grubun başarısı birlikte ve teker teker t test yöntemi kullanılarak karşılaştırılmış, aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

a- Dil Laboratuvarı yöntemi ile öğretilen her iki grupta teyp yöntemi ile öğretilen grubun başarısı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

b- Sınıfta klâsik ders, arkasından laboratuvar yöntemi ile öğretilen grupta; arkasından da klâsik ders yöntemleri ile öğretilen grubun başarısı arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Böylece, dördüncü hipotez, geçen iki karşılaştırma sonucu na göre gerçekleşmiştir.

c- Dil laboratuvarı, arkasından klâsik ders yöntemleri ile öğretilen grupta; teyp, arkasından da klâsik ders yöntemleri ile öğretilen grubun arasında 0.05 seviyesinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuca göre, dördüncü hipotez, bu karşılaştırmada gerçekleşmemiştir. Grupların ayrıntılı başarıları ve karşılaştırmalar tablo 11 ve 12 de görülmektedir :

Tablo (11): Laboratuvar ve Teyp Yöntemleri ile

Öğretilen Grupların Başarıları

Yöntem	Öğrenci Sayısı	Ortalama	Standart Sapma
1- Klâsik Ders + Lab.	27	46.59	11.71
2- Lab. + Klâsik Ders	33	40.27	11.22
3- İki lab.	60	43.12	11.78
4- Teyp + Klâsik Ders	31	45.81	7.30

Tablo (12): İki Laboratuvar ile Teyp Yöntemleri

Arasındaki Karşılaştırma

Karşılaştırma	T Değeri	İstatistik Anlamlılık
1 ve 4	0.295	Anlamlı Değil
2 ve 4	2.289	0.05
3 ve 4	1.149	Anlamlı Değil

5- Teyp ve Klâsik Ders Yöntemleri :

Bu araştırmanın beşinci hipotezi, sınıfta teyp şeritini dinleyen öğrenciler, klâsik ders yöntemi ile öğretilen öğrencilerden daha üstün başarı sağlarlar diye belirlenmişti. İki grubun başarısı arasındaki farkın istatistik anlamlılığı t test yöntemi ile karşılaştırılmış, iki grubun başarısı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Böylece, beşinci hipotezi de gerçekleşmemiştir. Bu grupların başarılarının karşılaştırılması tablo 13 de görülmektedir.

Tablo (13): Teyp ve Klâsik Ders Yöntemleri ile Öğrenci

Grupların Başarılarının Karşılaştırması

Yöntem	Öğrenci Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	T Değeri	İstatistik Anlamlılık
Teyp + Klâsik Ders	31	45.81	14.55	0.713	Anlamlı Değil
Klâsik Ders + Klâsik Ders	26	43.19	12.29		

SONUÇLARIN TARTIŞILMASI

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerinden dört gruba, Arapça dersinde çeşitli yöntemlerle hikâye öğretildiği halde, gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

Dil laboratuvarı, arkasından klâsik ders yöntemleri ile öğretilen öğrenciler, klâsik ders yöntemi ile öğretilen öğrencilere göre fazla başarılı olamamışlardır. Bu sonuç, önceki araştırmalar bölümünde geçen, Antioch (1960) ve Keating'in (1963) araştırmalarının sonuçlarını desteklemektedir.

Klâsik ders, arkasından dil laboratuvarı yöntemleri ile öğretilen öğrenciler; dil laboratuvarı, arkasından klâsik ders yöntemi ile öğreti-

len öğrencilerden daha fazla başarı göstermişlerdir. Bu sonuç, öğrencilerin klâsik ders, arkasından dil laboratuvarı yöntemleri sıralamasına alıştıklarından ortaya çıkabilir diye düşünülmüştür. Çünkü öğrenciler, bu tip sıralama ile Arapça dil laboratuvar derslerini öğrenmektedirler. Onlara göre, dil laboratuvarı, arkasından klâsik ders yöntemleri yeni bir sıralama halini almaktadır. Bu yeni sıralama, başlangıçta öğrenciler tarafından olumsuz tepki ile karşılanabilir. Böyle bir tepki, öğrencilerde gerçekten yaratılmışsa, ancak zamanla yerine olumlu bir tepki yaratılması mümkündür.

Dil laboratuvarı yöntemleri ile öğretilen öğrenciler, teyp öğretilen öğrencilerden daha fazla başarılı olamamışlardır. Teyp yöntemi ile öğretilen öğrenciler; klâsik ders, arkasından dil laboratuvarı ile öğretilen öğrencilerden daha fazla başarı gösterememişlerse de, dil laboratuvarı, arkasından klâsik ders yöntemleri ile öğretilen öğrencilerden daha fazla başarılı olmuşlardır. Bu sonuç, laboratuvarda kullanılan yeni yönteme olan olumsuz tepkiyi desteklemektedir.

Teyp yöntemi ile klâsik ders yöntemi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, önceki araştırmalarda deyindiğimiz, Pickrel ve arkadaşları (1958), Popham (1961) ve (1964), Snyder ve arkadaşları (1968), Menne ve arkadaşları (1969) ve Bligh'in (1970, 1974) araştırmalarının sonuçlarını desteklemektedir.

Bu sonuçlar araştırmacıyı, verileri her hikâye ve her şubeye göre analiz etmeğe yönlendirmiştir. Ortalama ve standart sapmalar, her grup ve hikâyeye göre bulunmuştur. Sonuçlar ayrıntılı olarak tablo 14 te görülmektedir:

Tablo (14): Her Hikaye ve Gruba Göre Öntest ve

Sontestteki Ortalama ve Standart Sapmalar

Yöntem	Şube	Hikaye Sayı	Standart		Standart			
			Ortalama	Sapma	Sayı	Ortalama Sapma		
1- Klâsik Ders + Lab.	A	1	11	25.45	8.23	11	43.09	10.95
2- Klâsik Ders + Klâsik Ders	A	2	14	21.14	6.42	14	42.57	7.09
3- Lab. + Klâsik Ders	D	1	16	23.81	6.77	16	44.94	8.33

4- Teyp + Klâsik Ders	D	2	16	21.63	4.16	16	36.69	9.51
5- Klâsik Ders + Klâsik Ders	A	1	12	22.42	9.61	12	43.92	16.81
6- Lab. + Klâsik Ders	E	2	17	20.94	5.60	17	35.88	12.03
7- Teyp + Klâsik Ders	F	1	15	25.40	9.37	15	55.53	12.66
8- Klâsik Ders + Lab.	F	2	16	23.25	5.03	16	49.00	11.94
9- Tüm Yöntemler Toplamı		1	54	24.28	8.34	54	47.28	6.00
10- Tüm Yöntemler Toplamı		2	63	21.75	5.28	63	40.90	11.54
11- Tüm Tümü		1+2	117	22.91	6.95	117	43.85	12.62

Gruplar arasında, t testi kullanılarak birçok karşılaştırma yapılmıştır. Sonuçlar ayrıntılı olarak tablo 15 te verilmektedir :

Tablo (15):Değişik Grupların Başarısı ile İlgili Karşılaştırmalar

Karşılaştırma	Test	Bağımsızlık Sayısı	T Değeri	İstatistik Anlamlılık
9 ve 10	Ön-Ön	115	1.971	Anlamlı Değil
9 ve 10	Son-Son	115	3.629	0.001
11 ve 11	Ön-Son	233	23.203	0.001
1 ve 2	Son-Son	23	0.352	Anlamlı Değil
1 ve 8	Son-Son	25	1.085	Anlamlı Değil
2 ve 5	Son-Son	24	0.263	Anlamlı Değil
3 ve 4	Son-Son	29	2.542	0.05
3 ve 6	Son-Son	31	2.424	0.05
4 ve 7	Son-Son	29	4.549	0.001
5 ve 6	Son-Son	27	1.449	Anlamlı Değil

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ...

7 ve 8	Son-Son	29	1.429	Anlamlı Değil
1 ve 11	Son-Son	126	0.013	Anlamlı Değil
2 ve 11	Son-Son	129	0.365	Anlamlı Değil
3 ve 11	Son-Son	131	0.333	Anlamlı Değil
4 ve 11	Son-Son	131	1.912	Anlamlı Değil
5 ve 11	Son-Son	127	0.018	Anlamlı Değil
6 ve 11	Son-Son	132	2.429	0.05
7 ve 11	Son-Son	130	3.348	0.01
8 ve 11	Son-Son	131	1.529	Anlamlı Değil

Karşılaştırma sonuçları, dört kategori halinde aşağıda verilmektedir.

I- Hikâyelere Göre Karşılaştırmalar :

Öğrenci gruplarının birinci ve ikinci hikâyelerde gösterdikleri başarılar arasındaki karşılaştırmalar aşağıdaki sonuçları vermektedir.

a- Her iki hikâyenin öntestleri arasındaki başarı yönsemesine rağmen, fark iki hikâye arasında anlamlı seviyeye ulaşmamıştır. (Karşılaştırma 9 ve 10)

b- Her iki hikâyenin sontestlerinde yapılan farklı başarı, 0.001 seviyesinde anlamlı olmuştur (Karşılaştırma 9 ve 10). Başka bir ifadeyle, tüm denekler tüm yöntemlerle, "Emin İşçi" hikâyesinde, "Çalışkan Oduncu" hikâyesinden daha fazla yararlanmışlardır.

II- Öntest ve Sontest Arasındaki Karşılaştırma :

Her iki hikâyede, tüm gruplarla ilgili öntest ve sontest arasında yapılan karşılaştırma sonucu, fark 0.001 seviyesinde anlamlı olmuştur (Karşılaştırma 11 ve 11).

Başka bir ifadeyle, Denekler, hikâye öğretiminde kullanılan dört yöntemden yararlandılar. Ancak, yararlanma derecesi, bir gruptan diğer gruba, bir yöntemden diğer yönteme değişmektedir.

III- Gruplar Arasındaki Karşılaştırma :

Gruplar arasındaki karşılaştırmanın sonuçları aşağıda belirtilmiştir:

a- Birinci hikâye, klâsik ders +Lab., ikinci hikâye ise, klâsik ders

yöntemleriyle öğretilmesine rağmen, A şubesi, her iki hikâyenin son-
testinde gösterdiği başarı farkı, anlamlı bir seviyeye ulaşamamıştır.

b- Birinci hikâyeyi lab. + klâsik ders yöntemiyle öğrenen A şube-
si öğrencilerinin sontestteki başarısı, ikinci hikâyeyi aynı yöntemle
öğrenen F şubesi öğrencilerinin sontestteki başarısından, F şubesi öğ-
renciler lehine gösterilen yönsemeye rağmen, fark anlamlı bir seviye-
ye ulaşamamıştır (Karşılaştırma 1 ve 8).

c- İkinci hikâyeyi klâsik ders yöntemiyle öğrenen A şubesi öğren-
cilerinin sontestteki başarısı, ilk hikâyeyi aynı yöntemle öğrenen E
şubesi öğrencilerinin sontestteki başarısından farklı görülmemiştir
(Karşılaştırma 2 ve 5). Başka bir ifadeyle, bu grup, değişik yöntemlerle
öğretildiği halde, her iki hikâyeden aynı seviyede yararlanmışlardır.

d- Birinci hikâye, lab.+klâsik ders, ikinci hikâye ise, teyp + klâ-
sik ders yöntemleriyle öğrenen D şubesi öğrencileri, laboratuvar yönte-
mi lehine, sontestlerde 0.05 seviyesinde farklı başarı göstermişlerdir
(Karşılaştırma 3 ve 4). Başka bir ifadeyle, bu grup, dil laboratuvarı yön-
teminde, teyp yönteminden daha fazla başarı göstermiştir.

e- Birinci hikâye lab.+ klâsik ders yöntemiyle öğrenen D şubesi
sontestteki sonucu, ikinci hikâyeyi aynı yöntemle öğrenen E şubesi
öğrencilerin sontestteki sonuçlarından 0.05 seviyesinde daha çok ba-
şarılı olmuşlardır (Karşılaştırma 3 ve 6). Başka bir ifadeyle, D şubesi
öğrencileri, hikâye öğrenmede, lab. + klâsik ders yönteminde, E şubesi
öğrencilerinden daha fazla başarılı olmuşlardır.

f- İkinci hikâyeyi teyp yöntemiyle öğrenen D şubesi öğrencileri-
nin sontestteki sonucu, birinci hikâyeyi aynı yöntemle öğrenen F şube-
si öğrencilerinin sontestteki sonuçlarından, 0.001 seviyesinde daha az
başarılı olmuştur (Karşılaştırma 4 ve 7). Başka bir ifadeyle, F şubesi
öğrencileri, D şubesi öğrencilerinden hikâye öğrenmede teypten daha
fazla yararlanmışlardır.

g- Birinci hikâye, klâsik ders, ikinci hikâye ise, lab. + klâsik ders
yöntemleriyle öğretildiği halde, E şubesinin, her iki hikâyenin sontes-
tinde gösterdiği başarı farkı, klâsik ders lehine bir yönseme olmasına
rağmen, anlamlı bir seviyeye ulaşamamıştır (Karşılaştırma 5 ve 6).
Başka bir ifadeyle, bu şubenin öğrencileri, her iki yöntemden de aynı
derecede yararlanmışlardır.

h- Birinci hikâye, teyp + klâsik ders, kinci hikâye ise, klâsik ders
+ lab. yöntemleriyle öğretildiği halde, F şubesinin, her iki hikâyenin
sontestinde gösterdiği başarı farkı, teyp + klâsik ders lehine bir yönse-

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ...

me olmasına rağmen, anlamlı bir seviyeye ulaşmamıştır (Karşılaştırma 7 ve 8). Başka bir ifadeyle, bu şube öğrencileri, her iki yöntemden de aynı derecede yararlanmışlardır.

IV- Genel Ortalama ve Gruplar Arasında Karşılaştırma :

Genel ortalama ile gruplar arasındaki karşılaştırma, aşağıdaki sonuçları vermiştir:

a- Genel ortalama ile aşağıdaki gruplar arasındaki karşılaştırmada, anlamlı bir fark bulunmamıştır.

1- Klâsik ders + lab. yöntemiyle birinci hikâyeyi öğrenen A şubesi (Karşılaştırma 1 ve 11).

2- Klâsik ders yöntemiyle ikinci hikâyeyi öğrenen A şubesi (Karşılaştırma 2 ve 11).

3- Lab. + klâsik ders yöntemiyle birinci hikâyeyi öğrenen D şubesi (Karşılaştırma 3 ve 11).

4- Teyp + klâsik ders yöntemiyle ikinci hikâyeyi öğrenen D şubesi (Karşılaştırma 4 ve 11).

5- Klâsik ders yöntemiyle birinci hikâyeyi öğrenen E şubesi (Karşılaştırma 5 ve 11).

6- Klâsik ders + lab. yöntemiyle ikinci hikâyeyi öğrenen F şubesi (Karşılaştırma 8 ve 11).

b- Teyp + klasik yöntemiyle, birinci hikâyeyi öğrenen F şubesi öğrencileri, genel ortalamadan 0.01 seviyesinde tek grup olarak daha başarılı görülmüştür (Karşılaştırma 7 ve 11). Başka bir ifadeyle, denekler arasında en başarılı olan grup, ilk hikâyeyi, teyp + klâsik yöntemiyle öğrenen F şubesi öğrencileri olmuştur.

c- Dil laboratuvarı, klâsik yöntemiyle, ikinci hikâyeyi öğrenen E şubesi öğrencileri, genel ortalamadan 0.05 seviyesinde tek grup olarak daha az başarılı görülmüştür (Karşılaştırma 6 ve 11). Başka bir ifadeyle, denekler arasında en az başarılı olan grup, ikinci hikâyeyi, lab. + klâsik ders yöntemiyle öğrenen E şubesi öğrencileri olmuştur. Böylece, yeni yöntem karşı olumsuz tepki, bu gruptan (E şubesi) gösterilmiştir.

ARAŞTIRMANIN ÖZETİ

Bu deney, bir kaç öğretim yöntemi ile yabancı bir dil olarak,

Arapça öğretimini ele almıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfından 117 öğrenciye hikâyeyi, klâsik ders + dil laboratuvarı; dil laboratuvarı + klâsik ders; teyp + klâsik ders ve klâsik ders yöntemleriyle öğretilmiştir. Objektif maddeleri kapsayan ön- test ve sontestler deneklere verilmiştir.

Araştırmanın birinci hipotezi, çeşitli yöntemlerle öğretilen grupların başarısı anlamlı olarak değişmediği için gerçekleşmemiştir. "Dil laboratuvarında öğretilen öğrenciler, klâsik ders yöntemleriyle öğretilen öğrencilerden daha başarılı olurlar" metnindeki ikinci hipotezi de gerçekleşmemiştir. Üçüncü hipotezin tam tersine; klâsik ders, arkasından dil laboratuvarı yöntemiyle öğretilen öğrenciler, dil laboratuvarı, arkasından klâsik ders yöntemiyle öğretilen öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır. "Teyp yöntemiyle öğretilen öğrenciler, dil laboratuvarı yöntemiyle öğretilen öğrencilerden daha fazla başarılı olamazlar" metnindeki dördüncü hipotez üç bölümün iki bölümünde gerçekleşmiştir. "Teyp yöntemiyle öğretilen öğrenciler, klâsik ders yönteminden daha başarılı olurlar" metnindeki beşinci hipotez de gerçekleşmemiştir.

Veriler, başka bir yöntemle analiz edilerek, daha geniş çapta karşılaştırmalar yapılmış, tüm gruplar değişik derecelerde, tüm yöntemlerden yararlanarak, aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

a- Birinci hikâyeyi, klâsik ders + dil laboratuvarı, ikinci hikâyeyi, klâsik ders yöntemleriyle öğrenen A şubesi öğrencileri başarılarında, anlamlı bir fark göstermemişlerdir. Klâsik ders + dil laboratuvarı ile öğretilen grup, aynı yöntemle öğretilen F şubesi öğrencilerinin başarısı anlamlı bir fark göstermemiştir. Ayrıca, klâsik ders yöntemiyle öğretilen grup da, aynı yöntemle öğretilen E şubesi öğrencilerinin başarısından anlamlı bir fark göstermemiştir.

Böylece, A şubesi öğrencileri, kendileri ve başkaları ile karşılaştırılırken klâsik ders + dil laboratuvarı ile klâsik ders yöntemlerinden aynı derecede yararlanmaları görülmektedir.

b- Dil laboratuvarı + klâsik ders ve teyp yöntemiyle öğretilen D şubesi öğrencileri, dil laboratuvarı + klâsik ders yönteminden daha fazla yararlanmışlardır. Dil laboratuvarı + klâsik ders yöntemiyle öğretilen bu grup, aynı yöntemle öğretilen E şubesi öğrencilerinden daha fazla başarılı olmuşlardır. Teyp yöntemiyle öğretilen grup ise, aynı yöntemle öğretilen F şubesi öğrencilerine göre daha az başarılı olmuştur.

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ...

Böylece, D şubesi öğrencileri, kendileri ve başkaları ile karşılaştırılırken, dil laboratuvarı yönteminden daha fazla yararlanmışlardır.

c- Klâsik ders ve dil laboratuvarı + klâsik ders yöntemleriyle öğretilen E şubesi öğrencileri, başarılarında anlamlı bir fark göstermemişlerdir. Yukarıda deyindiğimiz gibi, bu şubenin klâsik ders yöntemiyle öğretilen öğrencileri, aynı yöntemle öğretilen A şubesi öğrencilerinin başarılarından anlamlı bir fark göstermemişlerdir. Dil laboratuvarı + klâsik ders yöntemiyle öğretilen öğrenciler ise, aynı yöntemle öğretilen D şubesi öğrencilerinden daha az başarılı olmuşlardır.

Böylece, E şubesi öğrencileri, kendileri ve başkaları ile karşılaştırılırken, dil laboratuvarı + klâsik ders yönteminden az; klâsik ders yönteminden daha fazla yararlanmışlardır.

d- Teyp +klâsik ders ve klâsik ders + dil laboratuvarı yöntemleriyle öğretilen F şubesi öğrencileri, başarılarında anlamlı bir fark göstermemişlerdir. Yukarıda deyindiğimiz gibi, teyp + klâsik ders yöntemiyle öğretilen öğrenciler, aynı yöntemle öğretilen D şubesi öğrencilerinden daha başarılı olmuşlardır. Klâsik ders + dil laboratuvarı yöntemiyle öğretilen öğrenciler ise aynı yöntemle öğretilen A şubesi öğrencilerinden, anlamlı bir farkla, daha başarılı olmamışlardır.

Böylece, F şubesi öğrencileri, kendileri ve başkaları ile karşılaştırılırken, klâsik ders + dil laboratuvarından daha fazla teyp + klâsik ders yönteminden yararlanmışlardır.

ÖNERİLER

Araştırmacı, bu alanda daha fazla inceleme yapılması gerektiğini öne sürerek, şunları önermektedir:

a- Diğer yöntemlere göre, belli bir yöntemden daha fazla yararlanan öğrencilerin kişilik özelliklerini araştırmak.

b- Belli bir yöntemi kullanırken, öğrencilerin gösterdikleri olumlu veya olumsuz tepkilerin nedenlerini araştırmak.

c- Belli bir yönteme gösterilen olumlu veya olumsuz tepkilerin süresi, daha sonra nasıl tersine değiştiğini araştırmak.

d- Hikayeden başka, diyalog, nahiv, sarf, ... v.b. gibi yönleri yabancı dil öğretiminde ele alarak, dil laboratuvarını diğer yöntemlerle karşılaştırmasını araştırmak.

e- Bu yönleri, tepegöz ile saydam; slayt projektörü ile slayt; video

ile kaset gibi görsel araç ve gereçler kullanarak araştırmak.

KAYNAKÇALAR

- 1- Alkan, C. (1984) **Eğitim Teknolojisi**, Ankara: Yargıçoğlu Matbaası. 152-169.
- 2- Apter, M.J. (1974) **The New Tachnology of Education**. London: Macmillan.
- 3- Beard, R.M.; Bligh, D.A. and Harding, A.G. (1979) **Research into Higher Edncation**. Surrey: Society For Research into Higher Education. 44-47.
- 4- Campbell, D.T. and Stanley, J.C. (1966) **Experimental and Qnasi-Experimental Designs For Research**. Chicago: Rand McNally.
- 5- Campeau, P.L. (1972) **Selection Review of the Results of Research on the Use of AV Media to Teach Adults**. Strasbourg. Council of Europe.
- 6- Davies, I.K. (1971) **The Management of Learning** . London: McGraw-Hill.
- 7- Edwards, A.L. (1969) **Experimental Design in Psychological Research**. London: Holt, Rinehart and Winston.
- 8- Farrington, B. (1978) "Language Laboratory." In Unwin, D. and McAleese, R. (1978) **The Encyclopedia of Educational Media, Communication and Technology**. London: The Macmillan.
- 9- Guilford, J.P. and Fruchter, B. (1978) **Fundamental Statistics in Psychology and Educa-tion**. Tokyo: McGraw- Hill.
- 10- King, W.H. (1969) **Statistics in Education**. London: The Macmillan.
- 11- Lewis, D.G., (1973) **Statistical Methods in Educatin**. London: University of London.
- 12- MacKenzie, N.; Eraut, M. and Jones, H.C. (1970) **The Development of Higher Education**. Paris: Unesco. p.p. 82-85, 141-146.
- 13- McIntosh, D.M. (1979) **Statistics For the Teacher**. Oxford: Pergamon.
- 14- McNemar, Q, (1969) **Psychological Statistics**. New York: John Wiley.
- 15- Menne, J.W.; Hannum, T.E.; Klingensmith, J.E. and Nord, D. (1969) "Use Taped Lec-tures to Replace Class Attendance." **AV Communication Review**, 17 (1), 142-146.
- 16- Okan, K. (1983) **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Okan Yayınları.
- 17- Page, C.F. and Kitching, J. (1979) **Technical Aids to Teaching in Higher Education**, Surrey: Society for Research into Higher Education.
- 18- Romiszowski, A.S. (1977) **The Selection and Use of Instructional Media: A Systems Approach**. London: Kogan Page. 165-174.
- 19- Tandberg (1980) **Learning Laboratory IS9. Instrustions for the Teachers**. Oslo: Tand-berg.
- 20- Winer, B.J. (1970) **Sta tistics Principles in Experimental Design**. London: McGraw-Hill.

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ...

ملخص بحث : دراسة تجريبية حول استخدام طرائق تدريس مختلفة في تدريس اللغة العربية لغير الناطقين بها
ا.م. د. انور طاهر رضا
استهدفت هذه التجربة دراسة تأثير عدد من طرائق تدريس اللغة العربية لغير الناطقين بها . شملت عينة البحث ١١٧ طالبا وطالبة من السنة التحضيرية في كلية الشريعة بجامعة التاسع من ايلول . درست القصة بطريقة الدرس الاعتيادي + المختبر والمختبر + الدرس الاعتيادي والتسجيل الصوتي والدرس الاعتيادي . اعطيت العينة الاختبارين القبلي والبعدي من النوع الذي يتضمن الاسئلة الموضوعية .

اظهرت نتائج البحث ما يأتي :

- ١- ان المجموعات المختلفة التي درست بطرائق تدريس مختلفة لم تتباين في تحصيلها .
- ٢- لم يحصل الطلبة الذين درسوا في المختبر على درجات اعلى من اولئك الطلبة الذين درسوا بطريقة الدرس الاعتيادي .
- ٣ - كان تحصيل الطلبة الذين درسوا بطريقة الدرس الاعتيادي + المختبر اعلى من تحصيل الطلبة الذين درسوا بطريقة المختبر + الدرس الاعتيادي .
- ٤ - لم يختلف تحصيل الطلبة الذين استمعوا الى الشريط المسجل في الصف عن تحصيل اولئك الذين درسوا عن طريق المختبر عندما قورن تحصيل مجموعتي المختبر معا ومجموعة الدرس الاعتيادي + المختبر مع مجموعة التسجيل الصوتي . لقد اظهرت مجموعة التسجيل الصوتي تفوقا على مجموعة المختبر + الدرس الاعتيادي في تحصيلها .
- ٥ - ان تحصيل الطلبة الذين استمعوا الى الشريط المسجل في الصف لم يكن اعلى من تحصيل اولئك الذين درسوا بطريقة الدرس الاعتيادي .

حللت النتائج بطريقة اخرى واجريت مقارنات واسعة .